

OSIGURANJE ROBE U MEĐUNARODNOM PROMETU

Vrdoljak, Ljubica

Undergraduate thesis / Završni rad

2019

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Split / Sveučilište u Splitu**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:228:434985>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-28**

Repository / Repozitorij:

[Repository of University Department of Professional Studies](#)

UNIVERSITY OF SPLIT

SVEUČILIŠTE U SPLITU
SVEUČILIŠNI ODJEL ZA STRUČNE STUDIJE

Preddiplomski stručni studij Računovodstvo i financije

LJUBICA VRDOLJAK

ZAVRŠNI RAD

**OSIGURANJE ROBE U MEĐUNARODNOM
PROMETU**

Split, studeni 2019.

SVEUČILIŠTE U SPLITU
SVEUČILIŠNI ODJEL ZA STRUČNE STUDIJE

Preddiplomski stručni studij Računovodstvo i financije

Predmet: Osiguranje i reosiguranje

Z A V R Š N I R A D

Kandidat: Ljubica Vrdoljak

Naslov rada: Osiguranje robe u međunarodnom prometu

Mentor: Dr. sc. Domagoja Buljan Barbača, prof. v. š. u t. z.

Split, studeni 2019.

Sažetak

U kontekstu suvremenih trendova, kao što je globalizacija, međunarodna trgovina i transport zauzimaju vrlo važno mjesto. Roba u transportu izložena je različitim rizicima. Ugovorom o međunarodnom osiguranju definirat će se ugovorne stranke u osigurateljnom odnosu, kroz bitne odrednice objasniti će se odrednice osiguranja i isprave o sklopljenom ugovoru. Kroz osiguranje robe u međunarodnom transportu prikazuju se i objašnjavaju temeljna tri rizika od kojih se roba mora zaštititi. Poseban naglasak u radu dan je Institutskim klauzalama gdje će se prikazati Institutske klauzule u prijevozu kopnom, morem i zrakom.

Ključne riječi: osiguranje, međunarodni promet, odrednice osiguranja, klauzule, prijevoz robe.

Summary

International transport insurance

In context of modern trends like globalisation, international market and transport take very play very important role. Transported goods are exposed to many risks. With international transport agreement contracting parties and documents of concluded contract will be defined. International transport insurance will be presented and three kinds of risk of which the transported goods need to be protected and covered will be described. Special attention will be paid at Institutional clause unit. Clause which covers transport of goods from war risks and land, sea and air transport will be shown.

Keywords: insurance, international transport, clause, transport of goods.

Sadržaj

Sažetak	1
Summary.....	1
1. UVOD	4
1.1. Problem i predmet istraživanja	4
1.2. Svrhe i ciljevi istraživanja	5
1.3. Struktura rada	5
2. UGOVOR O OSIGURANJU	6
2.1. Ugovorne stranke u osiguranju	6
2.1.1. Osiguratelj	6
2.1.2. Ugovaratelj osiguranja	7
2.1.3. Zastupanje i posredovanje u osiguranju	7
2.2. Isprave o sklopljenom ugovoru	8
2.2.1. Polica i certifikat osiguranja.....	8
2.2.2. List pokrića i potvrda o sklopljenom ugovoru	9
2.2.3. Slip i cover note.....	9
3. BITNE ODREDNICE TRANSPORTNOG OSIGURANJA.....	10
3.1. Pojam osiguranja i njegove odrednice	10
3.2. Osnovni elementi ugovora o osiguranju	13
3.2.1. Predmet osiguranja	13
3.2.2. Premija osiguranja.....	14
3.2.3. Osigurana svota	15
3.3. Rizici transportnog osiguranja.....	16
3.3.1. Rizici kargo transportnog osiguranja	16
3.3.2. Rizici pomorskog osiguranja.....	18
4. OSIGURANJE ROBE U MEĐUNARODNOM PROMETU	22
4.1. Osiguranje robe od transportnih rizika	22

4.2.	Osiguranje robe od specifičnih rizika	23
4.3.	Osiguranje prijevoznike odgovornosti	23
5.	INSTITUTSKE KLAUZULE ZA OSIGURANJE ROBE U PRIJEVOZU MOREM, KOPNOM, ZRAKOM I POŠTOM.....	25
5.1.	Institutske klauzule za osiguranje A, B i C	25
5.2.	Osiguranje robe u prijevozu kopnom, zrakom i poštom	27
6.	ZAKLJUČAK	30
	Literatura	31

1. UVOD

Transport robe u međunarodnom prometu predstavlja ekonomsku granu koja se razvija odkad postoji robna razmjena i do današnjih dana se razvila u jednu novu globalnu industriju koja se konstantno širi sukladno zahtjevima korisnika i razvoju novih tehnologija. Tržište je transportnu industriju definiralo kao oligopolan sustav u kojem je globalizacija bila u izravnoj ovisnosti o transportnim mogućnostima, čime je transportna djelatnost amortizirala rizike i iskoristila prednost međunarodnih pravaca i uporabu transportnih sredstava kako bi zadovoljila uvjete tržišta. Uvjeti međunarodnog tržišta definirani su prije svega ugovorom o međunarodnom osiguranju koji uobziruje transportne rizike i s tim u vezi odrednice osiguranja robe u prijevozu od svih mogućih rizika dok roba (ili usluge) prelaze od točke A do točke B. Danas je međunarodna trgovina i transport robe izložen raznim vrstama rizika usprkos napretku tehnologije i upravo je osiguranje robe u međunarodnom prometu razvilo i unaprijedilo različite vrste usluga institucija i poduzeća koja se bave osiguranjima i kalkulacijama u izračunima osiguranja rizika robe u vanjskoj trgovini. O najvažnijim ispravama ugovora o međunarodnom osiguranju, bitnim značajkama transportnog osiguranja, rizicima i odgovornostima te o institutskim klauzulama kojima se definira osiguranje robe o međunarodnom prometu će se govoriti u nastavku ovog rada.

Uvod rada se sastoji od tri međusobno povezane tematske jedinice: **1. Problema i predmeta istraživanja, 2. Svrhe i ciljeva istraživanja, i 3. Strukture rada.**

1.1. Problem i predmet istraživanja

Sukladno prometnoj globalizaciji i brojnim tehnološkim promjenama i dostignućima u sektoru prometa pojava međunarodnog prometa logičan je slijed modernizacije i razvoja transportnog poslovanja. S obzirom na značaj i ulogu cestovnog, željezničkog, pomorskog i zračnog prometa u međunarodnoj razmjeni roba razvile su se brojne mogućnosti i smjernice sa različitim ugovornim ispravama i rizici koji utječu na najoptimalniji, najsuvremeniji i najpovoljniji odabir transportnih pravaca i sredstava prilikom osiguranja transporta robe u međunarodnom prometu. Prema svim logističkim lancima i mogućnostima prijevoza dobara od točke A do točke B u međunarodnom prometu postavlja se **problem istraživanja:** kako na koji način i uz koje odrednice transportnog osiguranja smanjiti rizik i osigurati robu uz poštivanje osnovnih elemenata ugovora o osiguranju u međunarodnom prometu.

Predmet istraživanja ovog rada je kroz prikaz ugovora o međunarodnom osiguranju i bitnih odrednica transportnog osiguranja utvrditi rizike od kojih se osiguranje robe u međunarodnom transportu mora zaštititi kako bi se na najbolji način uz najoptimalnija rješenja sigurno i uspješno prevezla roba (usluga) do krajnjeg korisnika.

1.2. Svrhe i ciljevi istraživanja

Istraživanjem mogućnosti i rizika osiguranja robe u međunarodnom prometu prikazuju se prilike koje postoje za svakog sudionika u međunarodnom prometu za stvaranje ekonomskog progresa prilikom osiguranja robe. Dakle, s obzirom na istražene mogućnosti osiguranja robe u međunarodnom prometu **svrha istraživanja** je: istražiti, analizirati i napomenuti važnost svake pojedine osiguravateljeve komponente prilikom odabira osiguranja kao najoptimalnijeg rješenja za osiguranje robe u međunarodnom prometu kako bi odabrani transportni pravac, ruta i sredstvo u svim svojim procedurama i postupcima bio najbolji izbor za osiguranje robe od točke A do točke B, i u konačnici zaštitio robu u transportu od svih mogućih prilika s kojima je roba suočena u prijevozu.

1.3. Struktura rada

Završni rad predstavljen je kroz šest povezanih djelova sa sljedećim naslovima: **Uvod**, gdje će se predstaviti transport robe u međunarodnom prometu kao ekonomska grana koja se razvija odkad postoji robna razmjena. **Ugovor o međunarodnom osiguranju** definirat će općenito osiguranje kao i njegove ugovorne stranke. Kroz **Bitne odrednice transportnog osiguranja** govorit će se o elementima ugovora o osiguranju i rizicima s kojima se uvozni, izvozni i tranzitni transportni prijevoz suočava prilikom osiguranja robe u međunarodnom prometu. **Osiguranje robe u međunarodnom prometu** pobliže će objasniti osiguranje robe od transportnih i specifičnih rizika te osiguranje prijevozničke odgovornosti, a kroz **Institutske klauzule za osiguranje robe u prijevozu kopnom, morem, zrakom i poštom** kao standardizirani uvjeti i sastavni dio ugovora o osiguranju definirat će Institutske klauzule za osiguranje A, B i C te Osiguranje robe u prijevozu kopnom, zrakom i poštom. I na kraju u **Zaključaku** će se sažeti ono najbitnije vezano za Osiguranje robe u međunarodnom prometu.

2. UGOVOR O OSIGURANJU

Ugovor o osiguranju je dvostrano obvezujući ugovor gdje se ugovorom o osiguranju osiguratelj obvezuje ugovaratelju osiguranja isplatiti osiguraniku ili korisniku osiguranja osigurninu ako nastane osigurani slučaj, a ugovaratelj osiguranja obvezuje se osiguratelju platiti premiju osiguranja.¹

Bitni elementi kod ugovora o osiguranju su: osigurani rizik, predmet osiguranja, premija osiguranja i novčana naknada iz osiguranja.

2.1. Ugovorne stranke u osiguranju

Stranke ugovora o osiguranju jesu s jedne strane **osiguratelj**, a s druge osoba ili osobe koje s osigurateljem sklapaju ugovor o osiguranju odnosno **ugovaratelj osiguranja**.

Prema tome u ugovoru o osiguranju osobe koje su tim ugovorom vezane pojavljuju se u tri funkcije: s jedne strane osiguratelj, s druge ugovaratelj osiguranja i osiguranik. Ove dvije funkcije mogu se, ali i ne moraju naći u jednoj te istoj osobi.

2.1.1. Osiguratelj

Osiguratelj je pravna osoba koja na tržištu osiguranja pruža uslugu osiguranja odnosno obavlja poslove osiguranja. Poslove u Republici Hrvatskoj mogu obavljati društva za osiguranje sa sjedištem u Republici Hrvatskoj i podružnice stranih društava za osiguranje pod uvjetom da imaju dozvolu Hrvatske agencije za nadzor financijskih usluga, a to su:

- društvo za osiguranje sa sjedištem u Republici Hrvatskoj koje ima odobrenje Agencije za obavljanje poslova osiguranja
- društvo za uzajamno osiguranje sa sjedištem u Republici Hrvatskoj koje ima odobrenje Agencije za obavljanje poslova osiguranja

¹ Zakon o obveznim odnosima (NN 35/05, 41/08, 125/11, 78/15, 29/18), čl. 921

- društvo za osiguranje iz druge države članice koje, u skladu sa Zakonom o osiguranju, ima pravo obavljati poslove osiguranja putem slobode pružanja usluga ili poslovnog nastana
- društvo za osiguranje iz Švicarske Konfederacije koje ima odobrenje nadležnoga nadzornog tijela za obavljanje poslova osiguranja i koje u skladu sa Zakonom o osiguranju ima pravo obavljati poslove osiguranja putem poslovnog nastana
- podružnica društva za osiguranje iz treće države koje ima odobrenje Agencije za obavljanje poslova osiguranja putem poslovnog nastana.²

Posao društva za osiguranje sastoji se, pojednostavljeno rečeno, u primanju uplata u obliku premije od ugovaratelja osiguranja u zamjenu za nadoknadu potencijalne štete na osiguranoj imovini ili životu. Tako prikupljena sredstva društva za osiguranje investiraju u financijske instrumente odnosno nekretnine od kojih će protekom vremena ostvarivati određeni prinos ovisno o kretanjima na novčanom tržištu odnosno tržištu kapitala.³

2.1.2. Ugovaratelj osiguranja

Ugovaratelj osiguranja je osoba koja s osigurateljem zaključi ugovor o osiguranju i koja plaća premiju osiguranja. U najvećem su broju slučajeva ugovaratelj osiguranja i osiguranik ista osoba. Ako se zaključuje uzajamno osiguranje više osoba, ugovaratelj osiguranja mora biti jedan od osiguranika. Dakle, osoba koja zaključi ugovor o osiguranju s osigurateljem i koja je obvezna plaćati osiguratelju ugovorenu premiju osiguranja je ugovaratelj osiguranja.⁴

2.1.3. Zastupanje i posredovanje u osiguranju

Osim **ugovaratelja osiguranja** zastupnik u osiguranju prilikom sklapanja ugovora o osiguranju može biti **opunomoćenik**. Sklapanje ugovora o osiguranju preko opunomoćenika predstavlja pravni posao između osiguratelja i osobe koja sklapa ugovor o osiguranju izričito u ime i za račun svojeg nalogodavca. **Pravni učinci** tako sklopljenog ugovora izravno se vežu

² Zakon o osiguranju (NN 30/15, 112/18)

³ Grawe Hrvatska d.d. <https://www.grawe.hr/pitanja-i-pojmovi/> (pristupljeno 30.10.2019.)

⁴ Allianz Zagreb d.d. <https://www.allianz.hr/privatni-korisnici/pojmovi-u-osiguranju/ugovaratelj-osiguranja-tko-je-ugovaratelj-osiguranja/> (pristupljeno 30.10.2019.)

za ugovaratelja osiguranja, nebitno dali je ugovaratelj osiguranja istovremeno i osiguranik; dakle bez obzira što je sklapanje ugovora o osiguranju odvija preko opunomoćenika **vrijede jednaki pravni učinci kao da je ugovaratelj osiguranja sklopio ugovor osobno.**

2.2. Isprave o sklopljenom ugovoru

Osnovne isprave ugovora o osiguranju su: Polica osiguranja, Certifikat osiguranja, List pokrića, Potvrda o sklopljenom ugovoru, Slip i Cover note čija će se značenja i definicije pojasniti u nastavku rada.

2.2.1. Polica i certifikat osiguranja

Polica osiguranja je dokument koji se izdaje prilikom sklapanja ugovora o osiguranju, a sadrži sljedeće odredbe: ime ugovaratelja osiguranja, osigurani predmet, putovanje ili vrijeme za koji se predmet osigurava, prijevozno sredstvo (kod osiguranja robe), iznos na koji se zaključuje osiguranje, rizik, uvjete osiguranja i potpis osiguravatelja.

Certifikat osiguranja je dokument koji sadrži osnovne podatke o uvjetima osiguranja. Certifikat se uglavnom ispostavlja kada već postoji jedan opći ugovor s detaljnim uvjetima osiguranja, i tada se za svaku pošiljku (čim krene na put) ispostavlja certifikat osiguranja s pozivom na opće uvjete ugovora.

Osiguravajuća društva i posrednici (brokeri) koji su sklopili ugovor o osiguranju za račun svojih komitenata ispostavljaju certifikat osiguranja koji se definira kao **potvrda da je određeno osiguranje sklopljeno.**

U Hrvatskoj su rijetki slučajevi ispostavljanja certifikata osiguranja jer su osiguravatelji uvijek u mogućnosti za svaku pošiljku pravodobno ispostaviti policu osiguranja bez obzira na vrijednost pošiljke.

2.2.2. List pokrića i potvrda o sklopljenom ugovoru

List pokrića je pisana isprava koja se koristi kao dokaz o sklopljenom ugovoru o osiguranju, a najčešće se izdaje u slučaju kada ugovaratelj osiguranja odnosno osiguranik hitno treba potvrdu o postojanju osiguranja. List pokrića sadrži samo najosnovnije podatke o sklopljenom osiguranju i može služiti kao privremena zamjena za policu osiguranja.⁵

Najčešća upotreba lista pokrića u Hrvatskoj je u osiguranju brodova, a vrlo rijetko u osiguranju robe.

Potvrda o sklopljenom ugovoru u potpunosti zamjenjuje policu osiguranja kao dokaznu ispravu o sklopljenom ugovoru, a najčešće se koristi na domaćem tržištu prilikom osiguravanjem robe u uvozu. Ova potvrda nastaje tako da se **na prijavi osiguranja stavlja klauzula kojom se potvrđuju uvjeti i premijska stopa iz same prijave po kojima je sklopljen ugovor o osiguranju**. Primjena zaključivanja osiguranja bez ispostavljanja police osiguranja smanjila je tehnički dio posla oko ispostavljanja police i isključila mogućnost neslaganja između teksta police i teksta naloga za osiguranje koji je dao ugovaratelj osiguranja.

2.2.3. Slip i cover note

Slip je pisana ponuda u osiguranju koja sadrži sve važne informacije u pogledu rizika i uvjeta osiguranja koje broker podnosi osiguravajućem društvu. Ako osiguratelj odluči sudjelovati u riziku, postotak i cijeni su zapisani suglasno sa osigurateljevim potpisom. Proces se ponavlja dok se slip potpuno ne ispuni. Slip tvori osnovu za ugovor o pokrivanju osiguranjem i, u slučaju drugačijeg formuliranja između slipa i police izdane na osnovu njega, slip zamjenjuje obvezujuću policu osiguranja.⁶ **Cover note** je privremeni dokument koji je izdala osiguravajuća kuća koji pruža dokaz o osiguranju dok se ne izda konačna polica osiguranja. Cover note razlikuje se od potvrde o osiguranju ili dokumenta police osiguranja. Sadrži ime osiguranika, osiguratelja, pokriće i ono što pokriva osiguranje.

⁵ Moj-bankar.hr, <http://www.moj-bankar.hr/kazalo/L/List-pokri%C4%87a> (pristupljeno 30.10.2019.)

⁶ IRMI, <https://www.irmi.com/term/insurance-definitions/slip> (pristupljeno 03.11.2019.)

3. BITNE ODREDNICE TRANSPORTNOG OSIGURANJA

Elementi koji određuju najbitnije sastavnice transportnog osiguranja odnose se na uvjete sklopljenog ugovora, odnosno elemente ugovora o osiguranju i rizike s kojima se uvozni, izvozni i tranzitni transportni prijevoz suočava prilikom osiguranja robe u međunarodnom prometu. Kako bi se definirali bitni elementi ugovora o osiguranju u ovom djelu rada najprije će se odrediti pojam osiguranja (osobito međunarodnog) i sve odrednice koje određuju pojam osiguranja. Način određivanja bitnih osnovnih elemenata ugovora o osiguranju utječe uvelike na naknadu štete prilikom ostvarenja osiguranog slučaja i upravo zato je dobro prilikom ugovaranja i sklapanja ugovora o osiguranju biti upoznat sa rizicima transportnog osiguranja i mogućnostima osiguranja od rizika. Nedovoljno poznavanje mogućnosti zaštite od rizika koje transportno osiguranje nosi sa sobom i nejasno definirani elementi ugovora mogu naštetiti objema stranama ugovora o osiguranja. Dakle, koji su elementi ugovora o osiguranju, s kojim rizicima se prijevoz robe susreće prilikom prijenosa od točke A do točke B i na koji način se dobar gospodarstvenik treba ponašati prilikom sklapanja ugovora o osiguranju prikazano je dalje u tekstu.

3.1. Pojam osiguranja i njegove odrednice

Danas nije moguće zamisliti prijevoz robe bez sudjelovanja osiguranja kao instrumenta međunarodne trgovine koji pokriva sve gospodarske djelatnosti vezanu uz zaštitu robe prilikom transporta osiguranjem. Osiguranje se definira kao ugovor između dvaju strana (osiguratelja i osiguranika) u kojem osiguratelj (obično osiguravajuće društvo) pristaje obeštetiti osiguranika za jasno definirane gubitke. To čini u naknadu za plaćanje redovite premije. U suštini, to je metoda prebacivanja rizika od pojedinca na veću skupinu.

Postoje dva glavna tipa osiguranja:

- **Osiguranje od nezgoda.** Kod njega ne postoji sigurnost da će se osigurani rizik dogoditi. Najčešći oblici tog tipa osiguranja su osiguranje od nesreća (automobili, brodovi, avioni), od oštećenja zgrada i od bolesti.
- **Životno osiguranje.** Ono od čega se osiguranik osigurava neizbježno će se dogoditi: njegova smrt. Jedina je neizvjesnost kad će to biti. Životno osiguranje zastupnici

prodaju ljudima tradicionalno izravno u njihovim domovima; druge tipove osiguranja prodaju agenti koji usklađuju potrebe klijenata s osiguravajućim policama dostupnima na tržištu. Agenti se uvelike koriste zato što se uvjeti različitih policica znatno razlikuju i mogu biti izrazito složeni.⁷

Osiguranje je važan institut gospodarske djelatnosti svake zemlje. S obzirom na vrijednost materijalnih dobara i s tim u vezi moguće štete, danas je nezamisliva gospodarska djelatnost ako nije pokrivena osiguranjem. Institut osiguranja nastao je davno i neprestano se razvijao i mijenjao s razvojem ljudskog društva. Počev od svoje prve funkcije – neposredne zaštite ljudi, ta zaštita danas obuhvaća gospodarske i druge djelatnosti.

1. Osnovna funkcija zaštite:

- 1) neposredna zaštita, u koju spadaju preventivne mjere, tj. mjere sprečavanja, te represivne mjere, tj. mjere suzbijanja već nastale štete i
- 2) posredna zaštita, koja se ostvaruje naknadom štete. Izvršavajući ovu svoju funkciju osiguranje pridonosi zaštiti i sigurnosti odvijanja gospodarskih i drugih djelatnosti.

2. Financijsko-akumulacijska funkcija osiguranja:

Očituje se u obliku različitih ulaganja prikupljenog novca u pojedine gospodarske grane, čime se unapređuje opći gospodarski razvitak neke zemlje.

3. Društvena funkcija

Društvena funkcija jest ekonomska zaštita čovjeka i njegove imovine koja može biti oštećena ili uništena djelovanjem različitih opasnosti (rizika). Dajući naknadu u slučaju smrti, invaliditeta, gubitka imovine i sl., osiguranje na sebe preuzima društvenu funkciju države. Osnovno načelo instituta osiguranja jest princip uzajamnosti i solidarnosti, prema kojem velik broj osiguranika, plaćajući premiju osiguranja, omogućuje osiguratelju da unaprijed akumulira novac za isplatu budućih šteta. Na taj se način postiže atomiziranje i izravnjanje rizika njegovim raspršivanjem.

Danas je raspršivanje, s obzirom na velike materijalne vrijednosti, prisutno i kod osiguratelja u obliku:

⁷ Moj-bankar.hr, <http://www.moj-bankar.hr/kazalo/O/Osiguranje> (pristupljeno 03.11.2019.)

1. **suosiguranja**, tj. udruživanja dvaju ili više osiguratelja u pokriću nekog rizika ili
2. **reosiguranja**, tj. osiguranja samih osiguratelja kod financijski jačih, odnosno velikih inozemnih reosiguratelja za iznose iznad tzv. samopridržaja, tj. vlastite financijske mogućnosti pokrića nekog rizika.⁸

Osiguranje se djeli prema više kriterija, a jedan od kriterija je predmet osiguranja i upravo ta podjela je značajna za ovaj rad jer u tu podjelu ulazi transportno osiguranje. Dakle, osnovna **podjela osiguranja prema predmetu osiguranja** je:

- 1) imovinska osiguranja koja se dijele na osiguranja nepokretne imovine (zgrade, usjevi), osiguranje pravnog odnosa (potraživanja, dug) i osiguranje stvari u prometu – tj. **transportno osiguranje**
- 2) osobna osiguranja koja se dijele na osiguranje života i osiguranje od nesretnog slučaja.

Transportno osiguranje kao grana imovinskog osiguranja dijeli se dalje prema grani osiguranja i po predmetu osiguranja. Transportno osiguranje **prema grani transporta** dijeli se na: pomorsko osiguranje, osiguranje u cestovnom prometu, osiguranje u željezničkom prometu, osiguranje u unutarnjoj plovidbi i osiguranje u zračnom prijevozu.

Prema **predmetu osiguranja** transportno osiguranje se dijeli na:

- a) osiguranje prijevoznih sredstava ili kasko osiguranje
- b) osiguranje robe ili kargo osiguranje
- c) osiguranje od prijevozničke odgovornosti⁹

Osnovne **odrednice osiguranja** odnosno **elementi osiguranja** su:

- **svota osiguranja** → je dogovoreni novčani iznos koji predstavlja gornju granicu odgovornosti i obaveze osiguravanja u slučaju nastanka osiguranog slučaja¹⁰
- **rizik** → je neizvjesnost nastanka štete, a mora biti: budući, neizvjestan i nezavisan od volje ugovaratelja i/ili osiguranika; u transportu se dijele na osnovne, dopunske i ratne i političke rizike¹¹

⁸ Poslovni dnevnik, <http://www.poslovni.hr/leksikon/funkcije-osiguranja-407> (pristupljeno 03.11.2019.)

⁹ Studenti.rs, <https://studenti.rs/skripte/pravo/transportno-osiguranje-3/> (pristupljeno 03.11.2019.)

¹⁰ Triglav.hr, <https://www.triglav.hr/centar-za-pomoc-korisnicima/osnovni-pojmovi/svota-osiguranja> (pristupljeno 03.11.2019.)

- **interes osiguranja** → ugovor o osiguranju imovine može sklopiti svaka osoba ili se može sklopiti u korist svake osobe koja ima opravdani interes na predmetu osiguranja.¹²
- **osigurani slučaj** → je događaj koji može prouzročiti štetu, a pripada rizicima koje osiguratelj pokriva svojom djelatnošću. Mogući osigurani slučajevi definirani su u uvjetima za svaku vrstu osiguranja, a u svakom ugovoru o osiguranju pojedinačno su navedeni svi osigurani rizici.¹³
- **premija osiguranja** → je iznos koji je ugovaratelj osiguranja obvezan platiti osiguratelju na ime sklopljenog ugovora o osiguranju.¹⁴

Osiguranje i reosiguranje u međunarodnom osiguranju robe velike vrijednosti predstavlja efikasan instrument zaštite od šteta, odnosno osiguranje u međunarodnom transportu poduzima mjere prevencije s kojima se budući slučajevi velikih šteta mogu izbjeći.

3.2. Osnovni elementi ugovora o osiguranju

U prethodnom poglavlju definirale su se ugovorne stranke ugovora o osiguranju i prikazale su se osnovne isprave o sklopljenom ugovoru na temelju kojih se stvara obveza između osiguratelja i ugovaratelja osiguranja – osiguranika. U ovom dijelu rada definirat će se osnovni elementi ugovora o osiguranju: Predmet osiguranja, Premija osiguranja i Osigurana svota koji definiraju što se osigurava, po kojoj cijeni i kolika je naknada štete u slučaju nastupa osiguranog slučaja.

3.2.1. Predmet osiguranja

Predmet osiguranja može biti materijalni predmet ili imovinski interes. Predmet osiguranja mora biti definiran na način da nema dvojbe o njegovim karakteristikama i identifikaciji pri ugovaranju osiguranja i kada nastane osigurani slučaj.¹⁵ Točno određivanje predmeta osiguranja prilikom sklapanja ugovora o međunarodnom osiguranju definira kakvo se

¹¹ Generali.hr, <http://www.generali.hr/korisnicka-zona/rjecnik-osigurateljnih-termina/osnovni-pojmovi-u-osiguranju/R> (pristupljeno 03.11.2019.)

¹² Zakon o obveznim odnosima (NN 35/05, 41/08, 125/11, 78/15, 29/18), čl. 948

¹³ Allianz.hr, <https://www.allianz.hr/privatni-korisnici/pojmovi-u-osiguranju/osigurani-slucaj-sto-je-osigurani-slucaj/> (pristupljeno 03.11.2019.)

¹⁴ Optimarisk.hr, <http://optimarisk.hr/osigurateljni-pojmovi> (pristupljeno 03.11.2019.)

¹⁵ Generali.hr, <http://www.generali.hr/korisnicka-zona/rjecnik-osigurateljnih-termina/osnovni-pojmovi-u-osiguranju/P> (pristupljeno 03.11.2019.)

osiguranje i pod kojim uvjetima može zaključiti. Osigurani predmet jedan je od najbitnijih elemenata ugovora o osiguranju, a neki od najbitnijih predmeta koji se osiguravaju u transportnom osiguranju su: **brod i roba, zrakoplovi i stvari u zrakoplovu, imovinska prava i materijalne koristi, odgovornost za štete nanjete trećim osobama, ostali osigurani predmeti.**

Vrlo bitan element predmeta osiguranja u ugovoru o međunarodnom osiguranju je vrijednost predmeta koja se izračunava na temelju njegove tržišne vrijednosti, odnosno novčane procjene vrijednosti predmeta. Podatci o predmetu osiguranja su nužni prilikom zaključivanja o osiguranju radi ocjene težine rizika jer ako se radi o osiguranju robe, o njezinoj vrsti i ambalaži ovisi veličina rizika kojima je roba izložena.

3.2.2. Premija osiguranja

Premija osiguranja je cijena osiguranja, odnosno novčani iznos koji ugovaratelj osiguranja plaća osiguratelju temeljem sklopljenog ugovora o osiguranju. Premija osiguranja sastoji se od: funkcionalne premije i režijskog dodatka. Funkcionalna premija sastoji se od tehničke premije koja služi za naknadu šteta i isplatu ugovorene svote te dijela za preventivu koji se koristi za otklanjanje ili smanjenje nepovoljnog djelovanja uzroka koji mogu izazvati štete, dok režijski dodatak služi za pokriće troškova obavljanja djelatnosti osiguranja (plaće zaposlenika društva za osiguranje i provizija sklapanja ugovora o osiguranju, troškova održavanja police poput izdavanja računa, marketinga, usluge call centra, rasvjete, vode, potrošnog materijala i sl.). Iznos premije osiguranja je niži ukoliko se ugovori franšiza u odnosu na istovrsno osiguranje bez ugovorene franšize. Franšiza podrazumijeva sudjelovanje osiguranika u šteti, a može se ugovoriti kao: kvalitativna - u cijelosti isključuje pokriće i naknadu određenih skupina rizika koji mogu biti pokriveni nekom drugom vrstom osiguranja, ili kvantitativna - u postotku od ugovorene svote, odnosno štete, odnosno u apsolutnom iznosu, a koja može biti integralna, agregatna i odbitna.¹⁶

Konačna visina premije ovisi o:

- 1) visini premijske stope
- 2) visini osigurane svote

¹⁶ Moj-bankar.hr, <http://www.moj-bankar.hr/kazalo/P/Premija-osiguranja> (pristupljeno 31.10.2019.)

Premija se u međunarodnom osiguranju iskazuje u postotku na način da premija osiguranja predstavlja umnožak postotka visine premije osiguranja i osigurane svote.

Tablica 1 – Zahtjevi za određivanje premije osiguranja

ZAHTJEVI PREMIJE OSIGURANJA		
1. Premija mora biti izražena novčano	2. Premija mora biti određena ili određiva	3. Premija mora biti određena prema načelu savjesnosti i poštenja
Domaća ili strana sredstva plaćanja	Visina se naznačuje u fiksnom iznosu	Vrijedi načelo slobode ugovaranja → nije neograničena
Može se platiti u vrijednosnim papirima	Naknadno se određuje visina	U skladu s Ustavom

Izvor: Izrada autorice prema podacima Frančišković I., (2004.) *Ekonomika međunarodnog osiguranja*, Ekonomski fakultet Rijeka, Rijeka

3.2.3. Osigurana svota

Osigurana svota predstavlja iznos koji je osiguranje dužno platiti osiguraniku ili drugoj osobi određenoj ugovorom o osiguranju, na temelju ugovora o osiguranju, nakon nastupa osiguranog slučaja.¹⁷ Ključna je pravilna procjena visine vrijednosti osiguranog predmeta, a dogovara se ili između stranaka suglasno ili ju jednostavno određuje ugovaratelj osiguranja. To je zapravo ugovorena vrijednost osiguranog predmeta koja se navodi u polici osiguranja i označava da se radi o ugovorenoj vrijednosti – **valutirana polica osiguranja. Funkcija osigurane svote navedene u ugovoru su:**

- 1) Ugovorena osigurana svota je gornja granica obveze osiguratelja za štete pokrivena osiguranjem
- 2) Ugovorena osigurana svota služi kao osnovica za obračun naknade štete
- 3) Služi kao osnovica za obračun premije osiguranja

¹⁷ Triglav.hr, <https://www.triglav.hr/centar-za-pomoc-korisnicima/osnovni-pojmovi/osigurana-svota> (pristupljeno 31.10.2019.)

Osiguratelj je obvezan preći preko osigurane svote za štete pokrivena osiguranjem samo u slučajevima koji su predviđeni zakonom ili ugovorom. Osiguranje se može provoditi na **stvarnu vrijednost predmeta osiguranja, veću vrijednost ili manju vrijednost** od stvarne vrijednosti osiguranog predmeta koja je utvrđena u ugovoru o osiguranju (ugovorena vrijednost). U slučaju da se osiguranje provodi na stvarnu vrijednost riječ je o *punom osiguranju*, a ako se osiguranje provodi na veću vrijednost od stvarne riječ je o *nadosiguranju*, a ako se osiguranje provodi na manju vrijednost od stvarne vrijednosti osiguranog predmeta riječ je o *podosiguranju*. Postoji i *djelomično osiguranje* kada se osigurava samo dio ugovorene vrijednosti osiguranog predmeta.

3.3. Rizici transportnog osiguranja

Transportni rizik predstavlja zbroj svih mogućih šteta koje mogu nastati na robi pri njenom prijevozu, odnosno opasnosti koje se mogu dogoditi na transportnom putu od mjesta polazišta do mjesta odredišta i koje mogu izazvati djelomičnu ili potpunu štetu na robi. Takvi rizici osobito su naglašeni jer je roba na transportnom putu izvan nadzora prodavatelja i kupca. Dakle, transportni rizik je rizik oštećenja ili gubitka robe na prijevoznom putu uslijed nezgode, havarije, rata, terorizma ili drugih događaja.¹⁸ Rizici u međunarodnom transportu dijele se na osnovne, dopunske i ratne i političke rizike. U ovom dijelu rada definirat će se rizici transportnog osiguranja, rizici pomorskog osiguranja i rizici od odgovornosti prijevoznika, prikazujući pritom moguće štete neuvažavanja ovih rizika u osiguranju transporta robe.

3.3.1. Rizici kargo transportnog osiguranja

Pod pojmom međunarodno kargo osiguranje podrazumijeva se osiguranje robe od transportnih rizika u međunarodnom prijevozu. S obzirom na to prevozi li se roba u međunarodnom ili domaćem prijevozu, kargo osiguranje se dijeli i na: međunarodno kargo osiguranje i domaće kargo osiguranje. Međunarodno kargo osiguranje praktično znači osiguranje uvoznih ili izvoznih pošiljaka robe iz neke države. Pojam domaći kargo

¹⁸ Moj-bankar.hr, <http://www.moj-bankar.hr/kazalo/T/Transportni-rizik> (pristupljeno 30.10.2019.)

podrazumijeva osiguranje robe u prijevozu unutar neke državne granice.¹⁹ Transportni rizici grupirani su u nekoliko skupina, a njihova podjela prikazana je u tablici ispod.

Tablica 2 – Podjela transportnih rizika u međunarodnom osiguranju robe

PODJELA TRANSPORTNIH RIZIKA	
1. OSNOVNI TRANSPORTNI RIZICI	<ul style="list-style-type: none"> • prometne nezgode, elementarne nepogode, požar i eksplozija u prijevoznom sredstvu, razbojstvo i provalna krađa
2. RIZIK KRAĐE	<ul style="list-style-type: none"> • krađa, djelomična krađa, neisporuka
3. DOPUNSKI RIZICI	<ul style="list-style-type: none"> • manipulativni rizici, vlaga, lom, curenje, hrđa, rasipanje, pokisnuće...

Izvor: Izradila autorica prema podacima Aržek Z., Bendeković J. . (2008.) *Transport i osiguranje*, Mikrorad d.o.o., Zagreb

Temeljni elementi za procjenu rizika su: osigurani predmet – vrsta robe, pakiranje, vrsta prijevoza, osigurana relacija, osobine i starost prijevoznog sredstva.

Razlika između navedenih transportnih rizika je sljedeća:

- 1. Osnovni rizici kod transportnog osiguranja** – su usko vezani s djelovanjem transporta i opasnostima koji mogu iz istoga nastati (prometne nezgode, elementarne nepogode, požar i eksplozija u prijevoznom sredstvu, razbojstvo i provalna krađa);
- 2. Rizici krađe kod transportnog osiguranja** – vezani su za krađu, djelomičnu krađu i neisporuku;

¹⁹Lovrić I., Uloga kargo osiguranja u suvremenoj međunarodnoj trgovini, <https://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:081oaqgc954J:https://hrcak.srce.hr/file/310657+&cd=2&hl=hr&ct=clnk&gl=ba> (pristupljeno 30.10.2019.)

3. Dopunski rizici kod transportnog osiguranja – vezani su uz svojstvo robe koja se prevozi ili uz prijevozno sredstvo (manipulativni rizici, vlaga, lom, curenje, hrđa, rasipanje, pokisnuće). Ovi rizici se osiguravaju samo na zahtjev osiguranika.

Postoji još jedna vrsta rizika koja se odnosi na transportno osiguranje:

4. Ratni i politički rizici – koji su vezani uz zapljene, zadržavanje, ratne operacije, štete od ratnih oružja. Ovi rizici pokrivaju se dvjema klauzulama: Klauzula za rat i Klauzula za štrajk. Osiguravaju se na zahtjev osiguranika i moraju biti izričito navedeni na polici, te se za njih plaća posebna premija.

3.3.2. Rizici pomorskog osiguranja

Pomorsko osiguranje robe obuhvaća osiguranje robe u pomorskom prometu i u prometu kopnom, uključujući i usputna uskladištenja. Ta vrsta rizika zaštićena je primjenom Pomorskog zakonika o ugovoru o pomorskom osiguranju, odredbe iz tog zakonika se također primjenjuju u osiguranju robe prilikom prijevoza unutarnjim vodama.

Međunarodno transportno osiguranje ranije se temeljilo na engleskom tržišnom osiguranju, koje je poznato pod nazivom **Lloydova S.G. policy Form (Ship and goods policy)** koja se upotrebljavala za osiguranje brodova i robe, najvažnija odrednica ove police je bila to da sadrži uvjete osiguranja. Kasnije je primjenom institutskih klauzula uvedena praksa formuliranja vlastitih obrazaca pomorskih polica koje se primjenjuju isključivo uz navod „FOR USE ONLY WITH THE NEW MARINE POLICY FORM“

Izbor načina osiguranja tereta osim što počiva na engleskoj S.G. polici podrazumjeva ove tri klauzule:

1. Institutaska klauzula F.P.A (Free of Particular Average)
2. Institutaska klauzula W.A (With Average) i
3. Institutaska klauzula A.A.R (Against all Risks)

Poseban oblika pomorskom osiguranja robe u međunarodnom prometu su Klupska osiguranja kojima je pokrivena brodareva odgovornost prema trećim osobama, dok osiguranje broda

pruža pokriće za brodarev vlastiti brod, uz odgovornost prema trećim osobama samo u slučaju sudara. U suvremeno doba, premda je postignut velik tehnološki napredak, rizici su i dalje imanentni pa nije moguće ni zamisliti pomorski promet bez odgovarajuće zaštite osiguranjem. Takva se zaštita ostvaruje zasnivanjem posebnoga obveznopravnog odnosa ugovora o pomorskom osiguranju. Vlasnici brodova (brodari) nastoje se osigurati od rizika učlanjenjem u P&I klubove, specijalizirane u pružanju pokrića za rizike odgovornosti brodarka prema trećim osobama. Tradicionalni rizici odgovornosti ostaju težište P&I pokrića, ali je portfelj s godinama proširen kako bi obuhvatio raznolikost određenih rizika koji su postali važniji tek u suvremeno doba. Primjereno upravljanje rizicima klupskoga osiguranja u funkciji smanjenja šteta na tržištu pomorskoga brodarstva posebno je važno zbog velikog utjecaja koje štete imaju na financijsku stabilnost plovidbenoga poduzetnika, a osobita pozornost posvećuje se ljudskom čimbeniku kao glavnom uzročniku šteta u pomorskom prometu.²⁰

U hrvatskoj praksi za osiguranje robe u pomorskom prijevozu koriste se standardizirane ugovorene klauzule Institute Cargo Clauses koje su sastavni dio ugovora o osiguranju i koje su mjerilo za utvrđivanje prava i obveza osiguranika i osiguratelja. Osiguranje međunarodnog transporta u pomorskom prijevozu definira se uz sklapanje police osiguranika na engleskom jeziku („Marine policy“) s odgovarajućim institutskim klauzulama A,B ili C, te s policama za osiguranja rata i štrajka ako se radi o međunarodnom pomorskom osiguranju, o klauzulama za osiguranje tereta A, B i C nešto više riječi će biti u nastavku rada.

3.3.3. Rizici u osiguranju od odgovornosti prijevoznika

Prijevoznik je sukladno pravnim propisima odgovoran za potpuni ili djelomični gubitak, oštećenje ili zakašnjenje pošiljke od preuzimanja do predaje, zato je vrlo bitno osigurati robu od prijevozničke odgovornosti.

²⁰Knapić I., Likić R., Zelenika R., Upravljanje rizicima u klupskom osiguranju. *Naše more: znanstveni časopis za more i pomorstvo*, https://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=20167 (pristupljeno 30.10.2019.)

U međunarodnom prijevozu robe osiguranje prijevozničke odgovornosti regulirano je CMR-om, puni naziv ove kratice je **Konvencija o ugovoru za međunarodni prijevoz robe**. konvencija koja je potpisana u Ženevi 19. svibnja 1956. To se odnosi na razna pravna pitanja koja se tiču prijevoza tereta cestom. Ratificirala ga je većina europskih država. Na temelju CMR-a, Međunarodna unija cestovnog prometa (IRU) razvila je standardni tovarni račun CMR . CMR teretnica priprema se na tri jezika. Na poleđini je tekst ponovo na tri jezika. To pomaže da se teret prihvati i prizna u cijeloj Europi. ²¹

CMR-om se uređuje prijevoz za sve vrste roba kamionima, a primjenjuje se kada se lokacija na kojoj se preuzima roba i lokacija na koju robu treba dostaviti nalaze u dvije različite države, a uvijet je da najmanje jedna država bude članica CMR-a. Putem CMR – teretnog lista uređuje se i odgovornost u slučaju transportnih oštećenja. CMR je najmjnjen isključivo utovaru cestovnih vozila, pri čemu se kontejner ili zamjenjivi moduli tijela vozila ne smatraju vozilima. Važni podaci u **CMR – teretnom listu** su: pošiljatelj, primatelj, priloženi dokumenti, vrsta i količina transportirane robe, registracijska oznaka vozila i prijevoznik.

Nakon ulaska Hrvatske u EU tržište prijevoznika i industrija osiguranja dobila je veliku konkurenciju s kojom je teško ići u korak radi zaštite transportnog zakonodavstva i osigurateljnog pokrića odgovornosti, s kojom se hrvatski prijevoznici i osigurateljna društva moraju boriti za održavanje osiguranikovog zadovoljstva i sigurnog prijevoza robe u međunarodnom prometu.

Osiguranje odgovornosti prijevoznika za štete na robi **provodi se sklapanjem općih ugovora** koji pokrivaju odgovornost prijevoznika za određeno vrijeme **prema tipskim uvjetima**. Prema tipskim uvjetima u ugovoru za osiguranje odgovornosti pokriva se:

- Odgovornost za potpuni ili djelomični gubitak i oštećenje na robi koja je nastala za vrijeme trajanja osiguranja
- Odgovornost prijevoznika za štete koje su primatelji robe pretrpjeli zbog zakašnjenja u isporuci pošiljaka

Tipski ugovori reguliraju obveze osiguranika i postupak u svezi s konstatacijom štete i njezinom prijavom osiguravatelju. Premija se kod ugovora o osiguranju odgovornosti

²¹ Wikipedia The Free Encyclopedia, https://en.wikipedia.org/wiki/CMR_Convention (pristupljeno 30.10.2019.)

prijevoznika za štete na robi plaća po naplaćenju vozarini ili vrijednosti, tj. rjeđe po težini prevezene robe u tijeku osiguranog razdoblja. Stoga se prijevoznik stimulira za izbjegavanje štete na robi primjenom franšize i pravom na regres osiguratelja prema osiguraniku – prijevozniku za štete koje su nastale njegovom nemarnošću. Također su predviđene i izmjene premija, i limit osiguratelja prema rezultatima osiguranika.

4. OSIGURANJE ROBE U MEĐUNARODNOM PROMETU

Kako bi se, prilikom međunarodnog transporta, roba zaštitila od mogućih rizika koji su prikazani u poglavlju ranije potrebno je napraviti ugovor o osiguranju robe od tri rizika koja se najčešće javljaju u prijevozu: **Osiguranje robe od transportnih rizika, Osiguranje robe od specifičnih rizika i Osiguranje prijevozničke odgovornosti.** Kako specifičnost određenog predmeta i način prijevoza, te odgovornost prijevoznika utječe na kvalitetan prijevoz robe od točke A do točke B je pitanje na koje će se dati odgovor u ovom poglavlju.

4.1. Osiguranje robe od transportnih rizika

Transportno osiguranje je osiguranje robe od transportnih rizika kojima je roba izložena prilikom prijevoza. Pojam transportnog osiguranja veže se uz osiguranje od štete koje osigurava interes pošiljatelja i primatelja robe. Osiguranje robe u transportu se dijeli na dvije osnovne skupine:

- **Domaći kargo** (osiguranje robe unutar granica zemlje) – to je osiguranju robe kojoj su polazno i odredišno mjesto unutar granica Republike Hrvatske. Osim navedenih vrsta prijevoza uključen je i prijenos poštom. Transport robe u domaćem prijevozu može se osigurati od “svih rizika” ili od “osnovnih rizika”. Roba tijekom prijevoza mora biti popraćena prijevoznim ispravama ispostavljenim sukladno Zakonu o prijevozu robe u cestovnom prijevozu i drugim pravnim propisima Republike Hrvatske.
- **Međunarodni kargo** - osiguranje robe koja prelazi državnu granicu, prate ju carinski dokumenti i prevozi se po međunarodnoj prijevoznj ispravi ispostavljenj sukladno međunarodnim konvencijama koje reguliraju prijevoz pojedinim prometnim granama. Kao i kod transporta u domaćem prijevozu i tijekom transporta u međunarodnom prijevozu roba se može osigurati od “svih rizika” ili samo od “osnovnih rizika”.²²

„Nacionaloni“ uvjeti osiguranja (uniform terms and conditions) su standardni uvjeti osiguranja kojima je uređeno trajanje osiguranje robe u prijevozu. Institutske klauzule za osiguranje robe (Institute Cargo Clauses) su najpoznatiji standardni uvjeti kargo osiguranja u međunarodnom prijevozu s kojima je trajanje osiguranja uređeno revizijom iz 2009.g. kroz tri

²² Miran san, <https://www.miransan.com.hr/component/content/article/7-tekstovi-o-osiguranju/27-transportno-osiguranje.html> (pristupljeno 30.10.2019.)

klauzule: Transit Clause, Termination of Contract i Change of Voyage Clause. Koncept osiguranja robe „od police do iskrcaja“ (shelf to unloading) zamjenio je stari koncept osiguranja robe od skladišta do skladišta i konstantno se prilagođava potrebama tržišta kako bi se osigurali interesi osiguranika i uspješno odvijala međunarodna trgovina.²³

4.2. Osiguranje robe od specifičnih rizika

Ovisno o specifičnim rizicima koji se žele osigurati prilikom međunarodnog prijevoza, osiguranici moraju zaključiti police osiguranja kojima se pokriva odgovornost za proizvod i police osiguranja robe u prijevozu. Specifični čimbenici rizika kod međunarodnog transporta su:

- vrsta prijevoznog sredstva,
- vrsta robe,
- pakiranje robe,
- veličina, težina i vrijednost robe,
- oprema za rukovanje kod ukrcaja/iskrcaja,
- ruta putovanja, i
- trajanje putovanja.

4.3. Osiguranje prijevozničke odgovornosti

Osiguranje od odgovornosti prijevoznika podrazumjeva **odgovornost prijevoznika za potpuni ili djelomični gubitak, oštećenje i zakašnjenje pošiljke** od trenutka preuzimanja robe do njezine predje. Osiguranje od odgovornosti cestovnog prijevoznika namijenjeno je pravnim i fizičkim osobama (obrtnicima) koji su registrirani i obavljaju u komercijalne svrhe djelatnost javnog cestovnog prijevoza u unutarnjem ili međunarodnom prometu.

²³ Trajanje osiguranja prema Institute Cargo Clauses (2009), <https://search.proquest.com/openview/563601cb6d4c7cb2aeb2b5dfc4806af5/1?pq-origsite=gscholar&cbl=54217> (pristupljeno 30.10.2019.)

Širina pokrića je fleksibilna te se osiguranici, ovisno o vlastitim potrebama, mogu odlučiti na pokriće samo određenih imenovanih opasnosti (osnovni rizici) ili na sveobuhvatno pokriće (svi rizici). Pokriće za prijevoznike u međunarodnom prometu u potpunosti je u skladu s Konvencijom o ugovoru za međunarodni prijevoz robe cestom (CMR) čime se pokrivaju štete koje bi prijevoznik mogao nadoknaditi za štetu uslijed potpunog ili djelomičnog fizičkog gubitka ili oštećenja tereta tijekom prijevoza kao i za zakašnjenje u isporuci. Osiguranje se sklapa godišnje te pokriva sve prijevoze unutar jedne godine.

5. INSTITUTSKE KLAUZULE ZA OSIGURANJE ROBE U PRIJEVOZU MOREM, KOPNOM, ZRAKOM I POŠTOM

Institutske klauzule su standardizirani uvjeti i sastavni dio ugovora o osiguranju čija primjena počiva na sporazumu stranaka ugovora. S izradom i objavljivanjem institutskih klauzula započelo je Udruženje londonskih osiguratelja, a njihova se primjena brzo proširila i danas se dijele u nekoliko osnovnih kategorija. Neke od njih opisać će se opširnije u nastavku rada, a one su: **Institutske klauzule za osiguranje A, B i C** (Institute Cargo Clauses) i **Osiguranje robe u prijevozu kopnom, zrakom i poštom**.

5.1. Institutske klauzule za osiguranje A, B i C

Najpoznatije transportne klauzule za osiguranje pomorskog prijevoza su Institute Cargo Clauses donesene 1982. godine, a dijele se na Institutske klauzule za osiguranje tereta A, B i C. Međusobno se razlikuju prema širini pokrića:

- **Institutske klauzule za osiguranje tereta A** pružaju osiguranje od svih rizika
- **Institutske klauzule za osiguranje tereta B i C** pružaju osiguranje imenovanih rizika, odnosno uže pokriće rizika u odnosu na klauzulu A

Institutske klauzule pružaju osiguranje od skladišta do skladišta, dakle roba je osigurana dok putuje svim prijevoznim sredstvima, i kopnom i morem, kao i za vrijeme skladištenja, tovarjenja i drugih mjesta s kojih se odvija prijevoz robe od točke A do točke B. Prema tome bez obzira što navedene klauzule predstavljaju uvjete pomorskog osiguranja, one imaju značajke i transportnog osiguranja jer se prijevoz osim morem obavlja i drugim granama prometa.

Institutske klauzule A, B i C su standardizirane ugovorne klauzule za sve najvažnije oblike pomorskog osiguranja, a obilježja su im sljedeća:

1. Institutska klauzula za osiguranje tereta A:

Ovom se klauzom predviđa osiguranje tereta tijekom cijelog planiranog putovanja, od izlaska robe iz skladišta u mjestu polaska do ulaska u skladište u mjestu odredišta. Ugovor o osiguranju koji uključuje Institutske klauzule za osiguranje tereta A obuhvaća jedan prijevozni ugovor za sve dionice putovanja, nebitno o kakvom se multimodalnom transportu radilo, dakle ugovaratelj i osiguratelj ugovaraju prijevoz od skladišta prodavatelja do skladišta

kupca. Odredbe o trajanju pokrića definirane su načelom „od skladišta do skladišta“, a početak pokrića je trenutak kada roba napusti skladište u mjestu naznačenom kao početak transporta. Pokriće Institutske klauzule A traje za vrijeme „uobičajenog toka prijevoza“, što znači da uz sve načine prijevoza kojima se teret prevozi pokriće obuhvaća i uobičajene zastoje radi prekrcavanja, carinskih, sanitarnih ili drugih pregleda i radnji kojima je roba na putu izložena. Ova klauzula ne obuhvaća štete nastale u samom skladištu, kao ni one koje nastaju pri iskrcavanju vozila ili kontejnera, osim ako nije drugačije dogovoreno. Osiguranje može prestati ako se dogodi neki od nepredviđenih događaja naglašenih u ugovoru o osiguranju, a krajnji rok koji pokriva sve eventualne štete iznosi 60 dana od dana iskrcavanja tereta s pomorskog broda u krajnjoj luci iskrcavanja.

2. Institutska klauzula za osiguranje tereta B:

Razlikuje se od klauzule A samo po sadržaju širine pokrića, a predviđa pokriće štete na teretu od sljedećih rizika:

- požara ili eksplozije
- brodoloma, nasukavanja, potonuća ili prevrtanja plovila
- prevrtanja ili iskliznuća kopnenog vozila
- sudara ili dodira plovila ili vozila s vanjskim predmetom, osim s vodom
- iskrcavanje tereta u luci pribježišta
- potresa, vulkanske erupcije i groma
- zajedničke havarije
- izbacivanja ili otplavlivanja tereta s broda
- prodora mora, jezerske ili riječne vode u plovilo, kontejner ili u mjesto uskladištenja tereta
- potpunog gubitka pojedinog koleta koji je nastao padom u more ili padom za vrijeme ukrcavanja ili iskrcavanja s broda i drugog plovila

Institutskom klauzulom B pokriveni su samo rizici koji su gore nabrojani, te su izričito isključena namjerna oštećenja ili uništenja tereta zbog nečijeg protupravnog djelovanja – kao što je baterija i piratstvo koje je uključeno u osiguranje iz Institutskih klauzula A.

3. Institutska klauzula za osiguranje tereta C:

Razlikuje se od klauzule A samo po sadržaju širine pokrića i sadrži isti opseg pokrića kao Institutska klauzula B, osim što se u Institutskoj klauzuli C ne ubrajaju:

- Potres, vulkanska erupcija i grom
- Otplavljenje tereta s broda
- Prodor morske, jezerske i riječne vode u plovilo, vozilo, kontejner ili skladišni prostor
- Potpuni gubitak pojedinih koleta nastao padom u more, ili padom pri ukrcavanju ili iskrcavanju s plovila

5.2. Osiguranje robe u prijevozu kopnom, zrakom i poštom

Osiguranje robe u izvozu regulirano je korištenjem kratkih klauzula na engleskom jeziku koje reguliraju pitanja kao što su: trajanje osiguranja i širina pokrića, a na njih se ujedno primjenjuju zakonske odredbe transportnih osiguranja koji su u svijetu općeprihvaćeni. Radi se o službenim pravilima **Međunarodne trgovačke komore – Incotermsi** (transportne klauzule) koja su već mijenjana u nekoliko navrata, a zadnja izmjena je bila 2010. godine. Incotermsi su svrstani u četiri osnovne skupine označeni slovima E, F, C i D, a ukupno ih ima jedanaest.

- **Grupa E** – čini ju klauzula EXW, koja ukazuje na polazak robe iz mjesta isporuke, s tim da prijevoz i osiguranje nisu plaćeni, odnosno da te troškove snosi kupac-uvoznik.
- **Grupa F** – gdje spadaju klauzule: FAS, FCA i FOB, koje ukazuju na to da glavni prijevoz i osiguranje nisu plaćeni, odnosno da prodavatelj plaća prijevoz i osigurava robu samo do luke ukrcaja odnosno (kod klauzule FCA) do predaje robe prijevozniku kojeg odredi kupac-uvoznik na naznačenom mjestu.
- **Grupa C** – čine ju klauzule: CFR, CIF, CIP i CPT, koje ukazuju da je glavni prijevoz platio prodavatelj-izvoznik, a kod klauzula CIF i CIP da je prodavatelj-izvoznik platio i prijevoz i osiguranje do odredišta.
- **Grupa D** – koju čine klauzule: DAF, DES, DEQ, DDP i DDU, koje ukazuju na prispjeće robe u određenu zemlju odredišta na trošak i rizik prodavatelja-izvoznika.²⁴

²⁴ INFOTEH – Proizvodno – prometno i uslužno društvo export – import d.o.o. –Tešanj, <http://www.infoteh.ba/?l=19&lang=ba> (pristupljeno 30.10.2019.)

U Hrvatskoj se prilikom izvoza robe, ista osigurava pod uvjetima definiranim u Terms & Conditions for the Insurance of Goods in Transit (Odredbe i uvjeti za osiguranje robe u prijevozu). Po ovim uvjetima osiguranje se razlikuje po širini pokrića:

- **Osiguranje protiv svih rizika** – uključuje osnovne i dopunske rizike, uz isključenje šteta koje su nastale kao posljedica prirodnih svojstava roba, štete nastale odugovlačenjem u putovanju, štete nastale zbog ratnih i političkih rizika, te štete nastale zbog namjernog postupka.
- **Osiguranje po užem pokriću** – uključuje osnovne rizike i neke dopunske s tim da su isključene štete zbog leda i ostalih rizika zime.

Prilikom osiguranja robe u uvozu u Hrvatskoj se primjenjuju uvjeti za osiguranje na hrvatskom jeziku koji odgovaraju prilikama i koji se primjenjuju i kod osiguranja robe u izvozu. Time osiguranik ima izbor širine pokrića za robu koja se želi osigurati.

Osiguranje robe u domaćem prijevozu podrazumjeva osiguranje prijevoza robe koje se odvija u granicama Hrvatske, a uobziruje sve vrste prijevoza – pomorski i riječni brodovi, cestovni i željeznički prijevoz, zrakoplovi te prijenos pošte. Ovakva vrsta osiguranja zaključuje se pojedinačnim ili općim ugovorom o osiguranju.

Opći ugovor o osiguranju danas se češće zaključuje zbog prednosti koje takve police pružaju osiguranicima. To su pisani ugovori o osiguranju robe koji su sastavljeni u formi police osiguranja; sadržavaju sve elemente ugovora o osiguranju, uključujući obvezu osiguratelja za naknadu štete, i obvezu osiguranika da plati premiju u visini koja je definirana u polici osiguranja.

Pod pojmom **zračnog transportnog osiguranja** podrazumjeva se grana transportnog osiguranja u okviru kojeg se osiguravaju zrakoplovi i druge zračne letjelice, njihova oprema, roba i druge pokretne stvari koje se prevoze zrakoplovom, odgovornost prema trećim osobama i drugi interesi koji su izloženi rizicima zračne plovidbe ili su u vezi s obavljanjem zračne plovidbe. Skup pravnih normi kojima se uređuju odnosi iz ugovora o osiguranju u zračnom prometu obuhvaćeni su pojmom *Pravo zračnog transportnog osiguranja*.

Osiguranje poštanskih pošiljki u pravilu se odvija putem tvrtki koje se bave poštanskim i kurirskim poslovima i koje imaju u svoju djelatnost uvršteno i osiguranje poštanskih pošiljki čiji se mehanizmi uglavnom aktiviraju ako se radi o nekim većim vrijednostima pošiljki. Svaka ugovorna stranka može zatražiti uslugu višeg osiguranja, što znači da osim klasičnog osiguranja pošiljke, pošiljatelj želi dodatno osigurati svoju robu, a takva se roba osigurava kod osiguratelja po pojedinačnoj polici osiguranja, što se osiguraniku dodatno naplati ovisno o vrijednosti i masi robe. Ovisno o odabiru poduzeća preko kojeg se šalje poštanska pošiljka ovisi i da li je u njihovim paketima uključeno međunarodno osiguranje pošiljki ili se ono dodatno naplaćuje kako bi se u slučaju oštećenja ili nestanka pošiljke šteta mogla nadoknaditi.²⁵

²⁵ Poslovni dnevnik, <http://www.poslovni.hr/hrvatska/osiguranje-paketa-vece-vrijednosti-247982> (Pristupljeno 30.10.2019.)

6. ZAKLJUČAK

Osiguranje robe u međunarodnom transportu zahtjeva veliku pozornost i uključivanje brojnih elemenata kako bi se spriječili neželjeni događaji na putu robe od pošiljatelja do primatelja. Osiguranje kao djelatnost se razvila širenjem globalizacijskih procesa i stvaranjem mogućnosti slanja robe s jednog kraja svijeta na drugi kraj; pritom imajuć uvijek na umu rizike s kojima se roba u prijevozu susreće. Napredak tehnologije i otvaranje granica vodilo je ka razvoju međunarodne trgovine i širenju ekonomije, te su brojni gospodarski sustavi prepoznali mogućnosti koje se nude u osiguranju robe i podigli značenje međunarodnog osiguranja na višu razinu na kojoj se međunarodna trgovina više ne može ni zamisliti bez suvremenog međunarodnog osiguranja robe u transportu.

Osiguranje u međunarodnom transportu zasniva se na sklapanju ugovora čiji najvažniji elementi moraju biti točno definirani i usmjereni na predmet osiguranja kako bi osiguranik i osiguratelj bili zadovoljni sa ishodom osiguranog predmeta u slučaju da nastane šteta koja se mora nadoknaditi i koja je definirana ugovorom o osiguranju. Zato se u dobroj namjeri i na principu uzajamnosti i solidarnosti sklapa ugovor o osiguranju, plaća premija za osiguranu robu čime se omogućuje osiguratelju akumuliranje novčanih sredstava za isplatu budućih šteta, te se izravnava rizik nastupa štetnog događaja sa štetama koje uistinu nastaju. Prilikom ugovaranja međunarodnog osiguranja ključno je dobro poznavanje rizika i mogućnosti zaštite od rizika koje transportno osiguranje nosi sa sobom jer nejasno definirani elementi ugovora mogu naštetiti objema stranama ugovora o osiguranju.

Literatura

1. Allianz Zagreb d.d.: <https://www.allianz.hr/privatni-korisnici/pojmovi-u-osiguranju/ugovaratelj-osiguranja-tko-je-ugovaratelj-osiguranja/>,
<https://www.allianz.hr/privatni-korisnici/pojmovi-u-osiguranju/osigurani-slucaj-sto-je-osigurani-slucaj/>
2. Aržek Z., Bendeković J. (2008.) *Transport i osiguranje*, Mikrorad d.o.o., Zagreb
3. Frančišković I. (2004.) *Ekonomika međunarodnog osiguranja*, Ekonomski fakultet Rijeka, Rijeka
4. Generali.hr: <http://www.generali.hr/korisnicka-zona/rjecnik-osigurateljnih-termina/osnovni-pojmovi-u-osiguranju/R>, <http://www.generali.hr/korisnicka-zona/rjecnik-osigurateljnih-termina/osnovni-pojmovi-u-osiguranju/P>
5. Grawe Hrvatska d.d.: <https://www.grawe.hr/pitanja-i-pojmovi/>,
6. Infoteh.ba: <http://www.infoteh.ba/?l=19&lang=ba>
7. Investopedia.com: <https://www.investopedia.com/terms/c/cover-note-insurance.asp>
8. IRMI.com: <https://www.irmi.com/term/insurance-definitions/slip>
9. Knapić I., Likić R., Zelenika R., (2007.) Upravljanje rizicima u klupskom osiguranju. *Naše more: znanstveni časopis za more i pomorstvo*, 54 (1 – 2), str. 49 – 61.
https://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=20167 (30.10.2019.)
10. Lovrić I., (2018.) Uloga kargo osiguranja u suvremenoj međunarodnoj trgovini, *Zbornik Ekonomskog fakulteta u Zagrebu*, 2, str. 111.
<https://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:081oaqgc954J:https://hrcak.srce.hr/file/310657+&cd=2&hl=hr&ct=clnk&gl=ba>
11. Lovrić I., Petrinović R., (2009) Trajanje osiguranja prema Institute Cargo Clauses, *Izvorni znanstveni članak*, str. 142.
<https://search.proquest.com/openview/563601cb6d4c7cb2aeb2b5dfc4806af5/1?pq-origsite=gscholar&cbl=54217>
12. Miransan.com: <https://www.miransan.com.hr/component/content/article/7-tekstovi-osiguranju/27-transportno-osiguranje.html>
13. Moj-bankar.hr: <http://www.moj-bankar.hr/kazalo/L/List-pokri%C4%87a>,
<http://www.moj-bankar.hr/kazalo/O/Osiguranje>, <http://www.moj-bankar.hr/kazalo/P/Premija-osiguranja>,
<http://www.moj-bankar.hr/kazalo/T/Transportni-rizik>

14. Optimarisk.hr: <http://optimarisk.hr/osigurateljnih-pojmovi>
15. Pavić D. (2002.) *Pomorsko osiguranje, pravo i praksa*, Književni krug Split, Split
16. Poslovni.hr: <http://www.poslovni.hr/leksikon/funkcije-osiguranja-407>,
<http://www.poslovni.hr/hrvatska/osiguranje-paketa-vece-vrijednosti-247982>
17. Studenti.rs: <https://studenti.rs/skripte/pravo/transportno-osiguranje-3/>
18. Triglav.hr: <https://www.triglav.hr/centar-za-pomoc-korisnicima/osnovni-pojmovi/svota-osiguranja>,
<https://www.triglav.hr/centar-za-pomoc-korisnicima/osnovni-pojmovi/osigurana-svota>
19. Zakon o obveznim odnosima, NN 35/2005, 41/2008, 125/2011, 78/2015, 29/2018
20. Zakon o osiguranju, NN 30/2015, 112/2018
21. Wikipedia.org: https://en.wikipedia.org/wiki/CMR_Convention

Popis tablica

Tablica 1 – Zahtjevi za određivanje premije osiguranja	15
Tablica 2 – Podjela transportnih rizika u međunarodnom osiguranju robe	17